

L'esport adaptat. La seva identitat i les seves perspectives

El deporte adaptado. Su identidad y perspectivas

J. Hernández Vázquez

Professor de Didàctica de l'Educació Física Especial de l'INEF-Barcelona

RESUM

És una descripció de l'esport adaptat en l'actualitat, les seves evolució, classificació, importància i perspectives. Descriu el tipus de classificacions realitzades i una anàlisi crítica d'aquestes. Planteja l'esport per a persones amb discapacitat com un fenomen social que facilita la supressió de barreres arquitectòniques físiques i psíquiques, inicia o bé desenvolupa els processos d'integració en l'esport, desenvolupa programes específics, etc. Expressa que l'esport adaptat es manifesta més sovint en l'esport competitiu, però les perspectives tendeixen a contextualitzar-lo en altres entorns com: centres hospitalaris, processos posthospitalaris, programes esportius d'integració, etc. Aquests tres últims són propis dels països més avançats de la comunitat europea i, de moment, no es desenvolupen en el nostre país.

Paraules clau

Esport adaptat, disminuït, minusvàlid, paralímpia.

Introducció

Recentment, i gràcies a les paralímpies, es coneix molt més l'esport per a persones discapacitades. Actualment, excepte molt poques excepcions, podem considerar que l'esport adaptat forma part del lèxic que utilitzen normalment els professionals de l'esport.

Els beneficis que l'esport proporciona a aquestes poblacions específiques són nombrosos: una

RESUMEN

Es una descripción del deporte adaptado en la actualidad, su evolución, clasificación, importancia y perspectivas. Describe el tipo de clasificaciones realizadas y un análisis crítico de las mismas. Plantea el deporte para personas con discapacidad como un fenómeno social que facilita la supresión de barreras arquitectónicas físicas y psíquicas, inicia o bien desarrolla los procesos de integración en el deporte, desarrolla programas específicos, etc. Manifiesta que el deporte adaptado presenta su mayor frecuencia en el deporte competitivo, pero las perspectivas tienden a contextualizarlo en otros entornos como: centros hospitalarios, procesos posthospitalarios, programas deportivos de integración, etc. Estos tres últimos son propios de los países más avanzados de la comunidad europea y no se desarrollan de momento en nuestro país.

Palabras clave

Deporte adaptado, disminuido, minusválido, paralimpia.

Introducción

Recientemente y gracias a las paralimpiadas se conoce mucho más el deporte para personas discapacitadas. En la actualidad, salvo raras excepciones, podemos considerar que el deporte adaptado forma parte del léxico que utilizan normalmente los profesionales del deporte.

Son numerosos los beneficios que el deporte proporciona a estas poblaciones específicas:

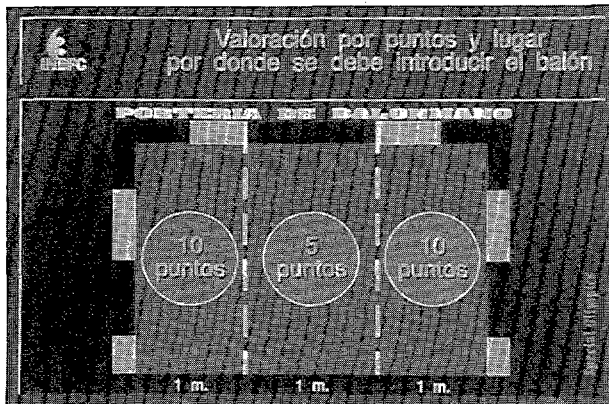

Figura 1: Valoración por puntos y lugar donde se debe introducir el balón. Special Olympic.

Figura 1: Valoració per punts i lloc on s'ha d'introduir la pilota. Special Olympic.

millor recuperació davant la fatiga, un desenvolupament emocional i psicològic òptim, considerar-se útil dins la societat, ganes de superació per perfeccionar-se físicament, sentir-se millor, etc.

Aquesta descripció de l'esport adaptat no fa més referències als seus beneficis ja que són massa coneguts perquè ara hi tornem. Aquesta exposició pretén conceptualitzar, pretén descriure la seva evolució, debatre els seus problemes classificatoris, descriure algun dels esports adaptats i finalment, realitzar una prospecció sobre cap on es dirigeix. Tot això amb una intenció sintetitzadora i, conseqüentment, limitada. Finalment, considerar l'esport adaptat com a expressió cultural genuïna i d'actualitat amb la seva identitat i la seva personalitat pròpia.

Concepte

Les condicions que fan que l'esport s'anomeni adaptat, vénen determinades pels subjectes als quals va adreçat i, a la vegada, els subjectes que practiquen l'esport adaptat tenen peculiaritats molt diferenciades ells amb ells.

Si exceptuem els esports que són desenvolupats en unes determinats edats evolutives –minibàsquet, minivolei, esport a la tercera edat, etc.–, sempre que utilitzem el terme “esport adaptat” fem referència al que practiquen les persones amb algun tipus de discapacitat i, com a conseqüència d'aquesta minusvàlua, s'adapten les diferents normes de l'“esport federat” en funció de les seves característiques.

En l'esport adaptat hi ha excepcions que creiem necessari ressaltar; entre elles hi ha els esports específics de determinades discapacitats, per exemple: en disminució psíquica, “hoquei interior”;

meJOR recuperació ante la fatiga, óptimo desarrollo emocional y psicológico, considerarse útil dentro de la sociedad, ganas de superación para perfeccionarse físicamente, sentirse mejor, etc.

Esta descripción del deporte adaptado no hace más referencias a sus beneficios puesto que son demasiado conocidos como para volver a ellos. Esta exposición pretende conceptualizar, describir su evolución, debatir sus problemas clasificatorios, describir alguno de los deportes adaptados y por último realizar una prospección sobre hacia donde se dirige. Todo ello con una intención sintetizadora y, en consecuencia, limitada. Por último considerar al deporte adaptado como expresión cultural genuina y de actualidad con su identidad y personalidad propias.

Concepto

Las condiciones que hacen que el deporte se denomine adaptado vienen determinadas por los sujetos a los que va dirigido, y a su vez, los sujetos que practican el deporte adaptado tienen peculiaridades muy diferenciadas entre sí.

Exceptuando los deportes que se desarrollan en determinadas edades evolutivas –minibasket, minivolei, deporte en la tercera edad, etc.– siempre que utilizamos el término “deporte adaptado” hacemos referencia al que practican las personas con algún tipo de discapacidad, y como consecuencia de esta minusvalía se adaptan las diferentes normas del “deporte federado” en función de sus características.

En el deporte adaptado existen excepciones que consideramos necesario resaltar; entre ellas se encuentran los deportes específicos de determinadas discapacidades, por ejemplo: en disminución psíquica, “hockey interior”; en disminución visual, “el goalball”; en parálisis cerebral, “boccia”; etc. Cada uno de estos deportes surgen de estos grupos de personas con discapacidades tan diferentes. En cierta medida estos deportes no parecen tener su homólogo en el deporte normalizado y por ello podemos deducir que en estos casos no se adapta el deporte, sino más bien se genera uno nuevo.

Además de estas dos características enumeradas del deporte adaptado, podemos matizar algún aspecto más como: material necesario, grado de discapacidad, instalación necesaria para el desarrollo del deporte, clasificaciones en función de las marcas –disminución psíquica–, clasificaciones médicas en función de la minusvalía –minusvalías físicas– etc.

Independientemente de este concepto del deporte adaptado aparece un concepto más reciente: “el deporte integración”. Este término tiene sus inicios en el término integración social, como concepto más amplio, pero que se diversifica llegando a las distintas esferas sociales, y por supuesto al

en disminució visual, el "goalball"; en paràlisi cerebral, "boccia", etc. Cada un d'aquests esports sorgeix d'aquests grups de persones amb discapacitats tan diferents. En certa mesura aquests esports no sembla que tinguin el seu homòleg en l'esport normalitzat i, per això, podem deduir que en aquests casos no s'adapta l'esport sinó, més aviat, se'n genera un de nou.

A més d'aquestes dues característiques enumerades de l'esport adaptat, podem matisar algun aspecte més com ara: material necessari, grau de discapacitat, instal·lació necessària per al desenvolupament de l'esport, classificacions en funció de les marques -disminució psíquica-, classificacions mèdiques en funció de la misnivàlua -misnivàlua físiques-, etc.

Independentment d'aquest concepte de l'esport adaptat apareix un concepte més recent: "l'esport integració". Aquest terme té els seus inicis en el terme integració social, com a concepte més ampli, però que es diversifica arribant a les distintes esferes socials i, per descomptat, a l'esport. L'esport integració neix amb la filosofia de mantenir al màxim les estructures normalitzades de l'esport i fer que el disminuït hi participi en la mesura de les seves possibilitats.

Com evoluciona l'esport adaptat?

Des del punt de vista històric i fins no fa gaire temps, els esports organitzats per als incapacitats pràcticament no existien en cap lloc del món, Potser un grup de persones incapacitades, amb imaginació i afeccionades als esports, començaren a llançar una pilota enlaire des de la seva cadira de rodes en algun polisportiu; altres a nedar en piscines privades, etc. Altres fonts més recents situen el desenvolupament de l'esport adaptat en una revisió "sui generis" de l'Esport per a Tots (Martín Vicente, 1988).

Després de la Primera Guerra Mundial, l'esport en disminuïts físics i persones invidents era practicat de forma reduïda en centres hospitalaris.

Abans de la Segona Guerra Mundial no es coneixien els esports organitzats en cadira de rodes, si exceptuem Josep Clement Tissot (segle XIX), qui utilitza per primera vegada el terme "esport adaptat i teràpia recreativa".

No fou fins després de la segona confrontació mundial quan, per causes tràgiques, nombrosos incapacitats (paraplègics, amputats i víctimes d'altres traumatismes, etc.) se sentiren predisposats i començaren a realitzar esport com una ajuda més en la seva rehabilitació.

El 1948, en el centre nacional de Lesions de Columna de l'Hospital Stoke Mandeville d'Aylsburg, Anglaterra, Ludwing Guttman implantà el primer programa europeu d'esports organitzats en cadira de rodes i contribuï a ampliar la gamma d'esports

deporte. El deporte integración nace con la filosofía de mantener al máximo las estructuras normalizadas del deporte y hacer que el disminuido participe en él en la medida de sus posibilidades.

¿Cómo evoluciona el deporte adaptado?

Desde el punto de vista histórico y hasta no hace mucho tiempo, los deportes organizados para los incapacitados virtualmente no existían en ningún lugar del mundo. Quizás un grupo de personas incapacitadas, con imaginación y aficionadas a los deportes, comenzaron a arrojar una pelota al aire desde su silla de ruedas en algún polideportivo; otros a nadar en piscinas privadas, etc. Otras fuentes más recientes ubican el desarrollo del deporte adaptado en una revisión "sui generis" del Deporte para Todos (Martín Vicente, 1988).

Después de la Primera Guerra Mundial, el deporte en disminuïdos físicos y personas invidentes era practicado de forma reducida en centros hospitalarios.

Antes de la Segunda Guerra Mundial no se conocían los deportes en silla de rueda organizados. A excepción de Josep Clement Tissot (siglo XIX) que utiliza por primera vez el término -deporte adaptado y terapia recreativa-.

No fue hasta después de la segunda confrontación mundial cuando por causas trágicas, numerosos incapacitados: paraplégicos, amputados y víctimas de otros traumatismos, etc. se predispusieron y comenzaron a realizar deporte como una ayuda más en su rehabilitación.

En 1948, en el Centro Nacional de Lesiones de Columna del Hospital Stoke Mandeville de Aylsburg, Inglaterra, Ludwing Guttman implantó el primer programa europeo de deportes organizados en silla de ruedas y contribuyó a ampliar la gama de deportes en silla de ruedas. Por otra parte en el otro continente, Lipton creo "la Fundación Norteamericana para los deportes en silla de ruedas" y fijó sus objetivos en: a) alentar a las personas impedidas a participar en actividades deportivas y estimular el deporte competitivo; b) fomentar y promover el entendimiento y las buenas relaciones entre Estados Unidos y otros países por el deporte en silla de ruedas; c) solicitar y reunir fondos para estos fines.

En el año 1960, se realizan por primera vez los juegos en silla de ruedas junto con los Juegos Olímpicos. La ciudad de Roma dio albergue a los atletas en silla de ruedas después de finalizados los Juegos. A partir de ese año, la Paralimpiada tiene lugar cada 4 años inmediatamente después de los Juegos Olímpicos. Después de Roma, las siguientes Paralimpiadas fueron: Tokio, Tel-Aviv, Heidelberg, Toronto, Arnhem, Nueva York+Stoke Mandeville, Seúl y Barcelona. El número de países participantes

Foto 1: Carrera de atletismo en disminució física (paraplejias).
 Foto 1: Cursa d'atletisme en disminució física (paraplegies).

en cadira de rodes. D'altra banda, en l'altre continent, Lipton creà la Fundació Nord-americana per als Esports en Cadira de Rodes i fixà els seus objectius en: a) encoratjar les persones impedides a participar en activitats esportives i estimular l'esport competitiu; b) fomentar i promoure l'enteniement i les bones relacions entre els Estats Units i altres països per a l'esport en cadira de rodes; c) sol·licitar i reunir fons per a aquesta finalitat.

L'any 1960 es realitzen per primera vegada els jocs en cadira de rodes juntament amb els Jocs Olímpics. La ciutat de Roma donà aixopluc als atletes en cadira de rodes, després d'acabats els Jocs. A partir d'aquell any, la Paralimpiada té lloc cada quatre anys immediatament després del Jocs Olímpics. Després de Roma, les Paralimpiades següents foren: Tòquio, Tel-Aviv, Heidelberg, Toronto, Arnhem, Nova York+Stoke Mandeville, Seül i Barcelona. El nombre de països participants ha augmentat de manera sorprenent, passant dels 23 en la Paralimpiada de Roma (1960) als 94 països en la Paralimpiada de Barcelona (1992).

Classificació dels esports adaptats

Actualment les classificacions en l'esport adaptat són fonamentalment classificacions de tipus

ha augmentat de forma sorprenent, passant de los 23 en la Paralimpiada de Roma (1960) a los 94 països en la Paralimpiada de Barcelona (1992).

Clasificaciones de los deportes adaptados

En la actualidad las clasificaciones en el deporte adaptado son fundamentalmente clasificaciones de tipo médico. También en la actualidad existe una predisposición a tener en cuenta las clasificaciones funcionales (incapacidad para andar, usar las manos, coordinar, etc.). Las bases internacionales para que los deportistas discapacitados compitan deben tener en cuenta un sistema complejo de clasificación que ocasiona numerosos tipos de variantes.

Desde la creación de la ICC (Comité Internacional de Coordinaciones Deportivas) en 1982, las federaciones internacionales a la misma son: CP-ISRA, que organiza el deporte en los paralíticos cerebrales, como métodos de clasificación de performance y fenotipo dando como resultado 8 clases diferentes. IBSA, que coordina el deporte en personas invidentes y deficientes visuales, utilizando métodos de valoración oftalmológicos que dan 31 clases

mèdic. També en l'actualitat hi ha una predisposició a tenir en compte les classificacions funcionals (incapacitat per caminar, per emprar les mans, per coordinar, etc.).

Les bases internacionals perquè els esportistes discapacitats competeixin han de tenir en compte un sistema complex de classificació que ocasiona nombrosos tipus de variants.

Des de la creació de la ICC (Comité internacional de coordinacions esportives) el 1982, les federacions internacionals que hi pertanyen són: CP-ISRA, que organitza l'esport en els paralítics cerebrals, amb mètodes de classificació de *performance* ifenotip donant com a resultat vuit classes diferents. IBSA, que coordina l'esport en persones invidents i deficients visuals, utilitzant mètodes de valoració oftalmològics que donen 31 classes de tipus físic i 3 de tipus sensorial. ISOD, que desenvolupa l'esport en amputats i altres minusvàlues; el seu mètode de valoració és el de nivell d'amputació i es divideix en nou classes distintes. El mètode de valoració en altres minusvàlues és l'estat muscular i l'amplitud de moviment de determinades articulacions. Els esportistes amb seqüeles de lesió medul·lar, espines bífides, mielo-meningocele i seqüeles similars queden organitzats per ISMGF, que fomenta l'esport en paraplàtics i tetraplàtics (Martínez-Ferrer, 1992). Hi ha altres federacions o bé associacions relacionades amb un altre tipus de minusvàlues (limitació intel·lectual) de les quals esmentarem les més importants: Special Olímpics i FESMH (Federació Europea d'Educació Física i Esports per a minusvàlids psíquics). Aquestes últimes utilitzen normalment classificacions en funció de les marques.

És coneguda en la majoria de països la tasca important realitzada per Special Olímpics, però sobretot cal destacar la participació en els esports d'adults i infants amb disminució psíquica. Hi ha

de tipo físico y 3 de tipo sensorial. ISOD, que desarrolla el deporte en amputados y otras minusválías: su método de valoración es el del nivel de amputación y se divide en 9 clases distintas. El método de valoración en otras minusválías es el estado muscular y la amplitud de movimiento de determinadas articulaciones. Los deportistas con secuelas de lesión medular, espinas bífidas, mielo-meningocele y secuelas similares, quedan organizados por ISMGF, que fomenta el deporte en parapléjicos y tetrapléjicos (Martínez-Ferrer, 1992). Existen otras federaciones o bien asociaciones relacionadas con otro tipo de minusválías (limitación intelectual) de las que mencionaremos las más importantes: Special Olímpics y FESMH (Federación Europea de Educación Física y Deportes para minusválidos psíquicos). Estas últimas utilizan normalmente clasificaciones en función de las marcas.

Es conocida en la mayoría de países la importante labor realizada por "Special Olímpics", pero sobre todo cabe destacar la participación en los deportes de adultos y niños con disminución psíquica. Existen unos criterios de participación como son: las personas con un alteración limitante cognitiva significativamente por debajo de la media, todas aquellas personas que presentan problemas de aprendizaje resultado de una limitación intelectual, emocional o comportamental. Todas aquellas que reciban una instrucción individualizada de un 50% tanto en programas educativos como laborales. Pueden participar con una edad por encima de los 8 años.

Existen dos tipos de deportes, los deportes de demostración y los deportes oficiales y también existen una serie de deportes prohibidos como: jabalina, disco, boxeo, artes marciales, trampolín, salto con pértiga, etc. Entre los deportes oficiales se encuentran: natación, atletismo, baloncesto, bolos, equitación, fútbol, gimnasia, softball, voleibol; entre los deportes de invierno, esquí nórdico,

Foto 2: Invidents en el deporte del goalball. Paralimpiada. Barcelona, 1992.
Foto 2: Invidents en l'esport del goalball. Paralimpiada. Barcelona, 1992.

Foto 3: Deporte adaptado. Paralimpiada de Barcelona, 1992.
Foto 3: Esport adaptat. Paralimpiada de Barcelona, 1992.

ALGUNS RÈCORDS DEL MÓN EN ATLETISME

Salt d'altura homes
(amputats d'una cama)

100 m llisos homes
(amputats)

800 m llisos homes
(cadira de rodes)

1500 m llisos homes
(amputats d'un braç)

1500 m llisos homes
(cadira de rodes)

1500 m llisos dones
(cadira de rodes)

5000 m llisos homes
(cadira de rodes)

Marató
(cadira de rodes)

PARALÍMPICS

1,96 m

Arnold Bolt (Canadà)

11,73 seg.

Denis Oehler (EE.UU.)

1.48.68 min.

Frank Nietlispach (Suïssa)

3.54.61 min.

Javier Conde (Espanya)

3.16.24 min.

Markus Pitz (Alemanya)

3.50.23 min.

Jean Driscoll (EE.UU.)

11.43.90 min.

Marty Vogel (EE.UU.)

1.29.53 h

Philippe Couprie (França)

OLÍMPICS

2,44 m

Javier Sotomayor (Cuba)

9,86 seg.

Carl Lewis (EE.UU.)

1.41.71 min.

Sebastian Coe (GB)

3.29.46 min.

Said Aouita (Marroc)

3.29.46 min.

Said Aouita (Marroc)

3.52.47 min.

T. Kazankina (URSS.)

12.58.39 h

Said Aouita (Marroc)

2.06.50 min.

Belayneh Densino (Etiòpia)

Taula 1: Detall de rècords en atletisme. Escorcia. "La Vanguardia", 1992.

uns criteris de participació com ara: les persones amb una alteració limitant cognitiva significativament per sota de la mitjana, totes aquelles persones que presenten problemes d'aprenentatge com a resultat d'una limitació intel·lectual, emocional o de comportament. Totes aquelles que rebin una instrucció individualitzada d'un 50% tant en programes educatius com laborals. Poden participar-hi amb una edat superior als 8 anys.

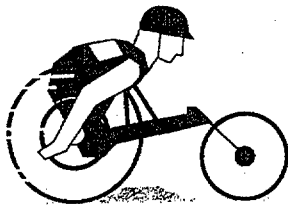
Hi ha dos tipus d'esports, els esports de demostració i els esports oficials, i també hi ha una sèrie d'esports prohibits com: javelina, disc, boxa, arts marcial, trampolí, salt amb perxa, etc. Entre els esports oficials trobem: natació, atletisme, bàsquet, bitlles, equitació, futbol, gimnàstica, softball, voleibol; entre els esports d'hivern: esquí, nòrdic, patinatge artístic, velocitat en patins, hoquei interior. Entre els esports de demostració: canoa, tennis de taula, handbol, tennis, etc. (Special Olímpic, 1988).

patinaje artístico, velocidad en patines, hockey interior. Entre los deportes de demostración: canoa, tenis de mesa, balonmano, tenis, etc. (Special Olímpic, 1988).

Deportes adaptados y discapacitados que lo practican

Evidentemente existen muchos deportes adaptados y no es nuestra intención describirlos todos, pero sí consideramos de interés aquellos que se incluyen en las Paralimpiadas y que a continuación exponemos:

Atletismo: Es una de las disciplinas que cuenta con más participantes y pruebas diferentes, y está en constante evolución, tanto en los referente a marcas como participación. Atletas ciegos, parapléjicos y tetrapléjicos, amputados y afectados de parálisis cerebral toman parte en las pruebas, que

ALGUNOS RÉCORDS DEL MUNDO EN ATLETISMO

Salto de altura hombres
(amputados de una pierna)

100 m lisos hombres
(amputados)

800 m lisos hombres
(silla de ruedas)

1500 m lisos hombres
(amputados de un brazo)

1500 m lisos hombres
(silla de ruedas)

1500 m lisos mujeres
(silla de ruedas)

5000 m lisos hombres
(silla de ruedas)

Maratón
(silla de ruedas)

PARALÍMPICOS	OLÍMPICOS
1,96 m Arnold Bolt (Canadá)	2,44 m Javier Sotomayor (Cuba)
11,73 seg. Denis Oehler (EE.UU.)	9,86 seg. Carl Lewis (EE.UU.)
1.48.68 min. Frank Nietlispach (Suiza)	1.41.71 min. Sebastian Coe (GB)
3.54.61 min. Javier Conde (España)	3.29.46 min. Said Aouita (Marruecos)
3.16.24 min. Markus Pils (Alemania)	3.29.46 min. Said Aouita (Marruecos)
3.50.23 min. Jean Driscoll (EE.UU.)	3.52.47 min. T. Kazankina (URSS.)
11.43.90 min. Marty Vogel (EE.UU.)	12.58.39 h Said Aouita (Marruecos)
1.29.53 h Philippe Couprie (Francia)	2.06.50 min. Belayneh Densino (Etiopía)

Tabla 1: Detalle de récords en atletismo. Escorcía. "La Vanguardia", 1992.

Esports adaptats i discapacitats que els practiquen

Evidentment hi ha molts esports adaptats i no és la nostra intenció descriure'ls tots, però sí que considerem interessants aquells que són inclosos a les Paralímpíades i que exposen tot seguit:

Atletisme: És una de les disciplines que compta amb més participants i proves diferents, i es troba en evolució constant, tant pel que fa a marques com a participació. Atletes cecs, paraplàtics i tetraplàtics, amputats i afectats de paràlisi cerebral prenen part en les proves, les quals es divideixen en curses, concursos de salts, llançaments, pentatló i maratón.

Basquetbol: Aquest esport és practicat solament en cadira de rodes per esportistes paraplàtics, amputats o poliomièlètics. Ha estat present en els Jocs Paralímpics des de la seva primera edició

se dividen en carreres, concursos de salts, llançaments, pentatlón y maratón.

Baloncesto: Este deporte es practicado solamente en silla de ruedas por deportistas parapléjicos, amputados o poliomiélticos. Ha estado presente en los Juegos Paralímpicos desde su primera edición (Roma, 1960). La duración de los partidos es de 40 minutos de tiempo y se rigen por el mismo reglamento que el baloncesto de la FIBA, salvo ligeras modificaciones.

Boccia: La boccia es un deporte muy antiguo que fue redescubierto por los países nórdicos como deporte de verano y ha sido adaptado para jugadores afectados de parálisis cerebral. Tiene una gran similitud con la petanca, y se puede jugar individualmente o por equipos. A diferencia del resto de deportes, todas las pruebas de boccia son mixtas. La competición se lleva a cabo por el sistema de liga y eliminatorias directas.

(Roma, 1960). La durada dels partits és de 40 minuts de temps i es regeixen pel mateix reglament que el basquetbol de la FIBA, excepte modificacions lleugeres.

Boccia: La boccia és un esport molt antic que fou redescobert pels països nòrdics com a esport d'estiu i ha estat adaptat per a jugadors afectats de paràlisi cerebral. Té una gran similitud amb la petanca i pot ser jugat individualment o per equips. Diferentment de la resta d'esports, totes les proves de boccia són mixtes. La competició es porta a terme pel sistema de lliga i eliminatòries directes.

Ciclisme: Les competicions de ciclisme adaptat per a disminuïts són un fenomen relativament nou. Les proves es realitzen en tres grups, segons el tipus de discapacitat: els afectats de paràlisi cerebral, els cecs i deficients visuals i els que presenten amputacions o bé altres alteracions locomotores.

Esgrima: En aquesta especialitat participaran esportistes en cadira de rodes amb problemes de motricitat. La cadira de rodes està fixada al terra mitjançant unes guies que permeten el moviment cap endavant i cap enrere. Hi ha tres modalitats diferents: floret, espasa i sabre.

Futbol-7: De característiques molt semblants a les del futbol convencional, aquest esport és practicat per futbolistes afectats per diversos graus de paràlisi cerebral. En un terreny de joc de dimensions una mica inferiors a les habituals, set jugadors de camp segueixen les normes de la FIFA amb algunes variacions.

Goalball: Esport d'equip practicat per persones amb disminució parcial o total de la vista. Té el seu origen a mitjan segle, a Àustria i Alemanya. Equip de tres jugadors que juguen en una pista rectangular amb una porteria a cada extrem. La finalitat del joc és marcar el gol amb una pilota llançada amb la mà. La pilota conté uns picarols a l'interior perquè sigui localitzable en moviment. Tots els jugadors van equipats amb un antifaz per impossibilitar la visió.

Una variant d'aquest esport és el torball, que facilita la participació dels infants. El terreny de joc és més petit (16 x 7 m). Per afavorir l'orientació dels jugadors s'instal·len tres tapets davant la línia de fons. La pilota és més petita i menys pesant.

Halterofília: L'halterofília és practicada per aixecadors paraplàgics, amputats, poliomielítics i altres, i pels afectats de paràlisi cerebral. Adopta com a moviments de competició dues variants del clàssic banc d'arrencada, practicable per la majoria d'esportistes amb discapacitats, i es divideix, segons les modalitats vigents, en el powerlifting i el weightlifting.

Judo: La seva expansió entre les persones cegues i deficients visuals en tot el món ha adquirit una gran importància en els darrers anys. El reglament de la competició és el de la FIJ (1987) amb algunes variacions. La més important és que la zona roja de perill del tatami ha de ser reconeguda pel tacte. En la Paralimpiada s'utilitza el tatami tèrmic.

Ciclismo: Las competiciones de ciclismo adaptado para disminuidos son un fenómeno relativamente nuevo. Las pruebas se realizan en tres grupos, según el tipo de discapacidad: los afectados de parálisis cerebral, los ciegos y deficientes visuales, y los que presentan amputaciones o bien otras alteraciones locomotoras.

Esgrima: En esta especialidad participarán deportistas en silla de ruedas con problemas de motricidad. La silla de ruedas está fijada en el suelo mediante unas guías que permiten el movimiento adelante y atrás. Hay tres modalidades diferentes: florete, espada y sable.

Fútbol-7: De características muy similares a las del fútbol convencional, este deporte es practicado por futbolistas afectados por diversos grados de parálisis cerebral. En un terreno de juego de dimensiones algo inferiores a las habituales, siete jugadores de campo siguen las normas de la FIFA con algunas variaciones.

Goalball: Deporte de equipo practicado por personas con disminución parcial o total de la vista. Tiene su origen en Austria y Alemania hacia mediados de siglo. Equipo de tres jugadores que juegan en una pista rectangular con una porteria en cada extremo. La finalidad del juego es marcar el gol con un balón que se lanza con la mano. El balón contiene unos cascabeles en su interior para que sea localizable en movimiento. Todos los jugadores van equipados con un antifaz para imposibilitar la visión.

Una variante de este deporte es el torball que facilita la participación a los niños. El terreno de juego es más pequeño (16 x 7 m). Para favorecer la orientación de los jugadores se instalan tres tapetes delante de la línea de fondo. El balón es más pequeño y menos pesado.

Halterofilia: La halterofilia es practicada por levantadores parapléjicos, amputados, poliomielíticos y otros, y por los afectados de parálisis cerebral. Adopta como movimientos de competición dos variantes del clásico banco de arrencada, practicable por la mayoría de deportistas con discapacidades, y se divide, según las modalidades vigentes, en el powerlifting y el weightlifting.

Judo: Su expansión entre las personas ciegas y deficientes visuales en todo el mundo ha adquirido gran importancia en los últimos años. El reglamento de la competición es el de la FIJ (1987) con algunas variaciones. La más importante es que la zona roja de peligro del tatami debe ser reconocida por el tacto. En la Paralimpiada se utiliza el tatami térmico.

Natación: Dentro del deporte de personas con discapacidades, la natación es una de las modalidades más conocidas. Los nadadores participan en las categorías masculina y femenina, y se dividen en dos grupos: uno para las personas invidentes y otra para los deportistas disminuidos físicos.

Tenis: A diferencia del tenis convencional, la pelota puede botar dos veces antes de ser devuel-

Natació: Dins l'esport de persones amb discapacitats, la natació és una de les modalitats més conegudes. Els nedadors participen en les categories masculina i femenina, i es divideixen en dos grups: un per a les persones invidents i un altre per als esportistes disminuïts físics.

Tennis: Diferentment del tennis convencional, la pilota pot botar dues vegades abans de ser tornada al camp contrari. El sistema de competició presenta dues modalitats: individuals i dobles.

Tennis de taula: Es disputen les modalitats dempeus i en cadira de rodes. El seu reglament és idèntic al tennis de taula normalitzat, amb algunes variacions per al tennis de taula en cadira de rodes.

Tir amb arc: El tir amb arc té un paper destacat entre els esportistes discapacitats presenta dues modalitats: dempeus i en cadira de rodes. Es disputen proves individuals i per equips, en categories masculina i femenina.

Tir olímpic: Hi ha competicions per a les categories masculina, femenina i mixta. Dins les seves modalitats –dempeus o en cadira de rodes– es disputaran proves de carabina i pistola en les especialitats d'aire i arma de foc del calibre vint-i-dos.

Voleibol: Al costat del basquetbol, és l'esport d'equip més popular en els paralímpics. S'hi practiquen dues modalitats: asseguts i deret i només en categoria masculina. La competició s'organitza en dues fases diferenciades, una en sistema de lliga i l'altra per eliminació.

Importància actual de l'esport adaptat

L'esport adaptat no presenta característiques de trobar-se en un període d'integració, sinó que més aviat podríem afirmar el contrari. Els seus reglaments, les seves classificacions, les seves mascotes, el seu públic, etc. són força diferents. La participació no és tan nombrosa com la significació que pot tenir el fet de practicar-lo.

Els objectius de la seva pràctica són molt diversos i, entre ells, podríem citar els següents: col·laborar en la supressió de barreres arquitectòniques –siguin físiques o psíquiques– intentant minimitzar-les al màxim; contribuir al desenvolupament de l'Educació Física i l'esport en l'Escola Especial; iniciar i desenvolupar, segons les circumstàncies, l'esport integració; sensibilitzar els adults i la societat, pares, directors de centres, etc.; desenvolupar programes específics per a persones discapacitades (lesionats medulars posthospitalaris, programes diversificats d'activitat física postescolar), formar els professionals de l'esport en una distància esportiva aplicada en aquestes persones, etc.

Avui dia l'esport adaptat és un fenomen social que pretén configurar la seva identitat dins aquest món complex de l'esport, però la seva finalitat transcendeix el propi fet esportiu ja que, per generalització, s'ubica en diferents contextos que enfor-

ta al camp contrari. El sistema de competició presenta dos modalitats individuals i dobles.

Tenis de mesa: Se disputen les modalitats de pie y en silla de ruedas. Su reglamento es idéntico al tenis de mesa normalizado, con algunas variaciones para el tenis de mesa en silla de ruedas.

Tiro con arco: El tiro con arco tiene un papel destacado entre los deportistas discapacitados. Presenta dos modalidades: de pie y en silla de ruedas. Se disputan pruebas individuales y por equipos, en categorías masculina y femenina.

Tiro olímpico: Existen competiciones para las categorías masculina, femenina y mixta. Dentro de sus modalidades –de pie o en silla de ruedas–, se disputarán pruebas de carabinas y pistola en las especialidades de aire y arma de fuego del calibre veintidós.

Voleibol: Junto con el baloncesto, es el deporte de equipo más popular en los paralímpicos. Se practican dos modalidades sentados y de pie y sólo en categoría masculina. La competición se organiza en dos fases diferenciadas una en sistema de liga y otra por eliminación.

Importancia del deporte adaptado en la actualidad

El deporte adaptado no presenta características de estar en un proceso de integración, más bien podríamos afirmar lo contrario. Sus reglamentos, sus clasificaciones, sus mascotas, su público, etc. son bastante diferentes. La participación no es tan numerosa como la significación que puede tener el hecho de practicarlo. Los objetivos de su práctica son muy diversos y podríamos citar entre ellos los siguientes: colaborar en la supresión de barreras arquitectónicas –sean físicas o psíquicas– intentando minimizarlas al máximo; contribuir al desarrollo de la Educación Física y el deporte en la Escuela Especial; iniciar y desarrollar según las circunstancias el deporte integració; sensibilitzar a los adultos programas específicos para personas discapacitadas (lesionados medulares posthospitalarios, programas diversificados de actividad física postescolar), formar a los profesionales del deporte en una didáctica deportiva aplicada en estas personas, etc.

Hoy día el deporte adaptado es un fenómeno social que pretende configurar su identidad dentro de este complejo mundo del deporte, pero su finalidad trasciende el propio hecho deportivo, pues por generalización se ubica en diferentes contextos que fortalecen la idea de confundir el término más por la contextualización que por el propio hecho en sí.

Es necesario clarificar que el deporte adaptado, según donde se contextualiza, fundamentalmente por el entorno, toma denominaciones diferentes, pero en esencia el deporte es el mismo. Así, podemos describir el deporte con orientaciones de

teixen la idea de confondre el terme més per la contextualització que pel propi fet en si.

Cal clarificar que l'esport adaptat, segons on es contextualitza, fonamentalment per l'entorn, pren denominacions diferents, però essencialment l'esport és el mateix. Així, podem descriure l'esport amb orientacions d'oci, terapèutic, reeducatiu, en la naturalesa, aquàtic, etc. Per això, la contextualització de l'esport no es determina per la seva finalitat, sinó per les circumstàncies on es practica.

La importància de l'esport adaptat s'ubica en el fet de ser un instrument valuossíssim d'interacció social que pot ser més transcendent en la comunicació i la relació dels éssers humans afectats per minusvàlues.

També cal constatar que l'esport adaptat no és una fase única en el procés d'integració, sinó una fase prèvia i provisional i, en la mesura que sigui possible, cal introduir la segona fase: la fase d'integració esportiva.

En altres temps la integració social estava garantida. Hi havia una societat la base de la qual eren les famílies rurals nombroses i les minusvàlues quedaven integrades, en certa menera, en la vida familiar; en canvi avui, la petita família dels centres urbans no pot desenvolupar aquest paper. L'esport, per la seva banda, pot ser un instrument més d'integració social.

Anàlisi crítica

L'esport adaptat i les persones minusvàlides que realitzen l'alt rendiment esportiu, exigeixen una gran dedicació, la qual cosa suposa un bon nombre d'hores, instal·lacions, entrenadors, material necessari, etc. L'esport adaptat, quan té com a finalitat la màxima competició i l'optimització del rendiment esportiu, no pot ni ha de mantenir la complexitat excessiva de les seves classificacions la qual, d'altra banda, està motivada per la quantitat d'alteracions que l'ésser humà pot patir.

Les classificacions de tipus mèdic haurien de realitzar un intent seriós per circumscriure's a la valoració i les possibilitats de l'esportista per realitzar un esport determinat, o bé desaconsellar la seva pràctica, i haurien de fer prevaler les classificacions de tipus tècnic-esportiu (marques, llocs aconseguits en confrontacions anteriors, etc.) sobre un altre tipus de classificacions. Amb les classificacions de tipus tècnic esportiu s'eliminen en gran part les dificultats de classificació.

Per a aquells esportistes que no accedissin a les classificacions competitives –per utilitzar el terme tècnic-esportiu–, hi hauria d'haver l'esport adaptat amb estructura i organització piramidals, tal com passa en l'esport normalitzat, o bé realitzar una aproximació a aquest tipus d'organització, en la qual qualsevol esportista discapacitat pogués competir en funció de les seves possibilitats. Ac-

SERIE	DISTANCIA	DE	A
1	50 Yards	hasta	44.9
2	"	45.0	51.9
3	"	52.0	59.9
4	"	60.0	70.0
5	25 Yards	29.0	33.9
6	"	34.0	39.9
7	"	40.0	46.9
8	"	47.0	53.9
9	"	54.0	más

Tabla 2: Tiempos para la competición de natación (Brickley, 1983).

Taula 2: Temps per a la competició de natació (Brickley, 1983).

ocio, terapéutico, reeducativo, en la naturaleza, acuático, etc. Por ello, la contextualización del deporte no se determina por su finalidad, sino por las circunstancias donde se practica.

La importancia del deporte adaptado se ubica en el hecho de ser un instrumento valiosísimo de interacción social que puede ser más trascendente en la comunicación y relación de los seres humanos afectados por minusvalías.

También es necesario constatar que el deporte adaptado no es una fase única en el proceso de integración, sino una fase previa y provisional, y en la medida en que se pueda, hay que introducir la segunda fase: la fase de integración deportiva.

En otros tiempos la integración social estaba garantizada. Era una sociedad cuya base eran las familias rurales numerosas y las minusvalías quedaban integradas, en cierto modo, en la vida familiar; en cambio, hoy día, la pequeña familia de los centros urbanos no puede desempeñar este papel. El deporte, por su parte puede ser un instrumento más de integración social.

Análisis crítico

El deporte adaptado y las personas minusválidas que realizan el alto rendimiento deportivo, exigen gran dedicación, con lo que ello supone de número de horas, instalaciones, entrenadores, material necesario, etc. El deporte adaptado, cuando tiene como finalidad la máxima competición y la optimización del rendimiento deportivo, no puede ni debe mantener la complejidad excesiva de sus clasificaciones, que por otra parte, está motivada por la cantidad de alteraciones que el ser humano puede padecer.

tualment i en un altre tipus de disminucions, com són les classificacions amb disminució psíquica, s'avança molt més en aquesta direcció utilitzant criteris tècnico-esportius, un cop realitzades les valoracions mèdiques oportunes perquè els subjectes puguin realitzar esport.

L'esport adaptat s'identifica com un nou fenomen social. La seva aplicació es fonamenta en l'esport competitiu (el més desenvolupat) i la seva evolució va paral·lela a una transformació en les seves estructures organitzatives (elaboració d'una estructura piramidal). L'alt rendiment esportiu en l'esport adaptat ha de complir dues premisses importants; la primera és el reconeixement mèdic de les deficiències i la seva recomanació per a la pràctica esportiva, i la segona, l'elaboració de criteris tècnico-esportius de classificació més adequats en les circumstàncies que es plantegin, utilitzant tan poc com sigui possible les classificacions funcionals.

L'esport adaptat contextualitzat en un entorn no competitiu, com l'escola o els centres hospitalaris o posthospitalaris, ara com ara, no reuneix en el nostre país els requisits necessaris (falta de sensibilitat, falta d'estructura, falta de dotació, etc.). Semblantment com en altres països europeus, es preveu la seva divulgació en programes específics en hospitals, en centres posthospitalaris, en programes per a poblacions específiques, etc.

La seva promoció, la promoció de l'esport adaptat, no competitiu, depèn essencialment de l'administració i també d'organitzacions parastatals que han de realitzar un esforç per cobrir necessitats especials de les persones amb discapacitats.

Conclusions

Amb la denominació d'"esport adaptat" considerem el que practiquen aquelles persones amb algun tipus de minusvàlues i en el qual, com a conseqüència d'aquelles, es transformen determinades regles de l'esport federat, perquè els minusvàlids puguin participar en la competició esportiva.

L'esport adaptat no presenta característiques de trobar-se en un procés d'integració sinó que, més aviat, és el contrari. Això no obstant, aquest tipus d'esport facilita la supressió de les barreres arquitectòniques, inicia o bé desenvolupa, segons els casos, l'"esport integració"; desenvolupa programes específics, etc. L'esport adaptat és la primera fase important i sempre provisional per accedir a una segona fase que és l'esport integració.

L'esport adaptat és un nou fenomen social i el seu desenvolupament màxim es mostra en l'esport competitiu. Les seves perspectives haurien de tenir cap a un esport amb una estructura més piramidal i amb unes classificacions menys complexes.

La contextualització de l'esport adaptat en altres entorns sembla que cada vegada té més importan-

Las clasificaciones de tipo médico deberían realizar un serio intento para circunscribirse a la valoración y posibilidades del deportista para realizar un determinado deporte o bien desaconsejar su práctica y deberían hacer prevalecer las clasificaciones de tipo técnico-deportivo (marcas, puestos conseguidos en anteriores confrontaciones, etc.) sobre otro tipo de clasificaciones. Con las clasificaciones de tipo técnico deportivo se eliminan en gran parte las dificultades de clasificación.

Para aquellos deportistas que no accedieran a las clasificaciones competitivas -por utilizar el criterio técnico deportivo- debería existir el deporte adaptado con estructura y organización piramidales, como existe en el deporte normalizado, o bien realizar una aproximación a este tipo de organización donde todo deportista discapacitado pudiera competir en función de sus posibilidades. En la actualidad y en otro tipo de disminuciones, como son las clasificaciones con disminución psíquica, se avanza mucho más en esta dirección utilizando criterios técnico-deportivos, una vez realizadas las valoraciones médicas oportunas para que los sujetos puedan realizar deporte.

El deporte adaptado se identifica como un nuevo fenómeno social. Su implicación se fundamenta en el deporte competitivo (el más desarrollado) y su evolución va pareja a una transformación en sus estructuras organizativas (elaboración de una estructura piramidal). El alto rendimiento deportivo en el deporte adaptado debe cumplir dos premisas importantes; la primera es el reconocimiento médico de las deficiencias y su recomendación para la práctica deportiva y la segunda, la elaboración de criterios técnico-deportivos de clasificación más adecuados en las circunstancias que se plantean, utilizando lo menos posible las clasificaciones funcionales.

El deporte adaptado contextualizado en un entorno no competitivo, como la escuela o los centros hospitalarios o posthospitalarios no reúne en nuestro país los requisitos necesarios en la actualidad (falta de sensibilidad, falta de estructura, falta de dotación, etc.). Se prevé al igual que en otros países europeos su divulgación en programas específicos en hospitales, en centros posthospitalarios, en programas para poblaciones específicas, etc.

Su promoción, la promoción del deporte adaptado, no competitivo, depende esencialmente de la administración y también de organizaciones parastatales que deben realizar un esfuerzo en cubrir necesidades especiales de las personas con discapacidades.

Conclusiones

Con la denominación de "deporte adaptado" consideramos el que practican aquellas personas con algún tipo de minusvalías y en el que, como consecuencia de ellas, se transforman determinadas

cia. L'esport en els hospitals, en programes hospitalaris, a l'escola, a l'escola especial, tal como està establert fermament en alguns països europeus, en els quals l'esport figura com a part del programa de rehabilitació, com a mitjà d'integració o també com a part del programa educatiu en persones amb necessitats especials. Així mateix, es configura en entorns menys formalistes, sense reglament, sense àrbitres, on l'esport s'estructura com una necessitat d'aquestes persones sense que la competició sigui determinant, etc.

Actualment l'esport adaptat té la seva identitat per la seva conceptualització, els seus mètodes, les seves classificacions, observacions, investigació aplicada, etc. i, en definitiva, forma part del món de l'esport amb personalitat pròpia.

reglas del deporte federado, para que puedan participar los minusválidos en la competición deportiva.

El deporte adaptado no presenta características de estar en un proceso de integración, más bien lo contrario. Sin embargo, este tipo de deporte facilita la supresión de barreras arquitectónicas; inicia o bien desarrolla, según los casos, el "deporte integración"; desarrolla programas específicos, etc. El deporte adaptado es la primera fase importante y siempre provisional para acceder a una segunda fase que es el deporte integración.

El deporte adaptado es un nuevo fenómeno social y su desarrollo máximo se muestra en el deporte competitivo. Sus perspectivas deberían tender hacia un deporte con una estructura más piramidal y con unas clasificaciones menos complejas.

La contextualización del deporte adaptado en otros entornos parece cada vez tener mayor importancia. El deporte en los hospitales, en programas hospitalarios, en la escuela, en la escuela especial, tal como firmemente está establecido en determinados países europeos, en los que el deporte figura como parte del programa de rehabilitación, como medio de integración o también como parte del programa educativo en personas con necesidades especiales. Asimismo, se configura en entornos menos formalistas, sin reglamento, sin árbitros; donde el deporte se estructura como una necesidad de estas personas sin ser determinante la competición, etc.

En la actualidad el deporte adaptado tiene su identidad por su conceptualización, sus métodos, sus clasificaciones, observaciones, investigación aplicada, etc. y en definitiva forma parte del mundo del deporte con personalidad propia.

Bibliografía

ADAMS, R.C.; DANIEL, A.N.; RULLMAN, I.: Juegos deportes y ejercicios para personas en desventaja física. Paidós, 1978.

American Alliance for health Physical and recreation. Annotated Bibliography in Physical Education, Recreation, and Psychomotor Function of mentally retarded persons. Washintong, 1975.

ANDE: Reglas y normas del deporte especial. Gráficas Caro. Madrid, 1982.

BLANCO, R.: Prescriptions for children with learning and adjusment problems. Charles Thomas. Illinois, 1972.

BRICKLEY, R.C.: El deporte de competición para disminuidos en Escocia. II Seminario Europeo de deporte para deficientes mentales. Bruselas, 1983.

CONSEJO DE EUROPA: Comité para el desarrollo del deporte. Deporte para disminuidos. Patronato de disminuidos psíquicos y físicos. Ayuntamiento de Barcelona, 1984. DICCIONARIO ENCICLOPÉDICO DE EDUCACIÓN ESPECIAL: Santillana. Barcelona, 1985.

EASON, R.; SMITH, T.; CARON, F.: Adapted Physical activity. From Theory and application. Human Kinetics Publishers. Illinois, 1983.

ESCORCIA, D.: Los atletas confían que el público llenará los estadios. Vanguardia. Magazine. pp. 21-25. 30 de Agosto de 1992.
HERNÁNDEZ VÁZQUEZ, F.J.: Dismotricidad y deporte. Valoración y bases didácticas. Manuscrito no publicado. Barcelona, 1990.
KIPHARD, E.: Problemas de movimiento y coordinación en la escuela primaria. Kapelusz. Buenos Aires, 1976.
LEVARLET, H.; JOICE, M.; BERNARD, J.: Test de aptitud física Eurofit aplaicado a disminuidos psíquicos. First Euro-

pean Congress Adapted Physical Activity. Bruselas, 1987.
MARTÍNEZ-FERRÉ, J.O.: Las clasificaciones funcionales un reto de los 9º Juegos Paralímpicos de Barcelona. Apunts de Medicina de l'Esport nº 112. Barcelona, 1992.
MARTÍN SÁNCHEZ, F.; MARTÍN VICENTE, F.: Educación Física y deportes para minusválidos psíquicos. Gymnos, 1988.
Special Olympic. International Official Special Olympics summer sports rules. New York, 1988.
